

สรุปโครงการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สถานศึกษา

ผลที่ได้รับจากการจัดโครงการ “อนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สถานศึกษา”

๑. การเรียนการสอนเป็นกระบวนการสื่อสารความรู้ประสบการณ์ทักษะความคิดเห็นตลอดจนเจตคติ ซึ่งอาจทำได้หลายวิธีและอาจใช้เครื่องมือประกอบการสอนต่างๆอีกมากมายโดยมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้คุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่พึงประสงค์และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยปกติสุขจึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพความสามารถของผู้เรียนอย่างเต็มที่เพื่อให้มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นตลอดจนวิทยากรท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนจึงเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายได้ตามที่ต้องการการนำภูมิปัญญาชาวบ้านแหล่งเรียนรู้มาใช้ในหลักสูตรการเรียนเป็นกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าภูมิปัญญาชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้เป็นชุดความรู้ในชุมชนที่มีการใช้เพื่อการดำเนินวิถีชีวิตที่ได้ผลมาในอดีตสามารถดำรงความสันติสุขแก่บุคคลครอบครัวและชุมชนตลอดจนความมีคุณภาพอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างผสมกลมกลืน เพราะว่าปัจจุบันความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้เยาวชนไทยรับรู้วัฒนธรรมต่างชาติ เกิดการเลียนแบบและเอาอย่างได้ทั่วถึงอย่างรวดเร็วจนละเลยวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมและความชาญฉลาดของภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น

๒. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนไทยได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เกิดความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดและท้องถิ่นของตนเองและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงภูมิปัญญาและอนุรักษ์ไว้ เพราะว่าปัจจุบันความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้เยาวชนไทยรับรู้วัฒนธรรมต่างชาติ เกิดการเลียนแบบและเอาอย่างได้ทั่วถึงอย่างรวดเร็วจนละเลยวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมและความชาญฉลาดของภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนไทยได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เกิดความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดและท้องถิ่นของตนเองที่ภูมิปัญญาต่างๆ มากมายที่สั่งสมในรูปแบบของการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ที่มีการถ่ายทอดจากบุคคลในครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยมีผู้สูงอายุทำหน้าที่เป็นสื่อกลางของการถ่ายทอดความรู้ต่างจากผู้สูงอายุ ถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างยิ่งของสังคมและประเทศชาติ เป็นต้นทุนทางสังคมที่มีค่ามาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมไทยที่นับถือผู้สูงอายุในฐานะมีประสบการณ์มาก่อน และเป็นผู้สั่งสมภูมิปัญญาของท้องถิ่นในด้านต่างๆ เพื่อสืบทอดถึงบุคคลรุ่นหลัง

๓. ผู้สูงอายุยังเปรียบเสมือนศูนย์รวมจิตใจของลูกหลานที่คอยให้ความอบอุ่น คำแนะนำสั่งสอนแก่บุคคลรุ่นหลังในครอบครัวและสามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้อย่างมีคุณค่าแม้ว่าจะอยู่ในวัยสุดท้ายของช่วงชีวิตก็ตาม ผู้สูงอายุก็ยังจัดได้ว่าเป็นกลุ่มประชากรที่เป็นพลังสำคัญ แทนที่จะเป็นภาระของครอบครัว ชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นของสังคมไทยมีการหยิบยกขึ้นมาส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ลูกหลาน หรือเยาวชนคนรุ่นหลังในสังคมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้สูงอายุนอกจากจะเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาแล้ว ผู้สูงอายุยังเป็นวัยที่มีความเป็นอิสระมากกว่าช่วงวัยอื่นของชีวิต สามารถเลือกทำในสิ่งที่เหมาะสมตามที่ตนเองปรารถนา เนื่องจากลูกหลานเติบโต มีการมีงานทำแล้ว ย่อมหมดภาระที่หนักหน่วง ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ มีโอกาสได้แสดงศักยภาพ ภูมิความรู้ที่เป็นการบำเพ็ญตนให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นแล้ว ผู้สูงอายุยังสามารถดูแลตนเอง ให้มีสุขภาพแข็งแรง ไม่ให้เกิดภาระแก่ครอบครัว และสังคม จึงนับเป็นการสร้างสังคมที่มีคุณภาพอีกทางหนึ่งด้วยทั้งๆที่การส่งเสริมภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรมจะนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงทางจิตใจและเป็นการเพิ่มศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความรู้สึภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุให้สูงขึ้น เป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ได้เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยเฉพาะปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้เชื่อมโยงชุดความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับสถานศึกษาเข้าสู่หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนของสถานศึกษาในแต่ละท้องถิ่น

การเลือกสาระความรู้และประสบการณ์

๑. สาระท้องถิ่นจังหวัด

สาระความรู้และประสบการณ์ในระดับการศึกษาปฐมวัยในหลักสูตรแกนกลาง กำหนดสาระที่ควรเรียนรู้เป็น ๔ เรื่องใหญ่ ๆ คือ ตัวเรา บุคคลและสถานที่ ธรรมชาติรอบตัวและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ซึ่งได้มาจากการสำรวจความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน และนำมากำหนดหน่วยการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับสาระในหลักสูตรแกนกลาง สาระความรู้ในท้องถิ่น

ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลจังหวัด ได้แก่ ประวัติความเป็นมา สภาพภูมิศาสตร์ ลักษณะเด่น แหล่งความรู้ แหล่งท่องเที่ยว สถานที่สำคัญ บุคคลสำคัญ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา อาชีพ ฯลฯ สาระท้องถิ่นจังหวัดจึงเป็นสาระที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในจังหวัด หลอมรวมให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น และลักษณะเฉพาะที่มีต่อวิถีชีวิต การเรียนรู้สาระท้องถิ่นจังหวัดจึงเป็นการเรียนรู้เรื่องราวที่อยู่ใกล้ตัว ที่ได้พบเห็นในชีวิตจริง ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจต่อท้องถิ่น

๒. สาระภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ เชี่ยวชาญเกี่ยวกับศาสตร์ต่าง ๆ ของท้องถิ่น หรือที่เรียกว่า ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ทั้งนี้ได้แก่ บุคคลที่ได้รับการลำดับชื่อไว้ในทะเบียนของจังหวัด หรือ ผู้ที่ได้รับการยกย่องเป็นที่ประจักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติ คติ ความเชื่อ การละเล่นต่าง ๆ การดูแลรักษา คำสอนในการดำเนินชีวิต พิษณุไพร ยาพื้นบ้าน การประดิษฐ์วัสดุท้องถิ่น การประกอบอาหาร การประกอบอาชีพของท้องถิ่น ค่านิยม พิธีกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน คำสอนทางศาสนา คำกล่าวสอนของคนเฒ่าคนแก่

๓. สาระอาชีพ

อาชีพของท้องถิ่น ซึ่งจำแนกออกเป็นการประกอบอาชีพดั้งเดิมอันเป็นภูมิปัญญาที่ส่งสืบทอดสืบมาตั้งแต่อดีต ทั้งนี้ลักษณะของอาชีพจะสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ พื้นที่ ทรัพยากร ภูมิอากาศของท้องถิ่น ยึดหลักแห่งการพึ่งพาตนเอง โดยอาศัยหลักธรรมชาติ เช่น พื้นที่ภาคใต้ที่เป็นบริเวณติดทะเล จะมีการประมงน้ำเค็ม มีเรือหาปลาขนาดใหญ่ ขณะที่จังหวัดในพื้นที่ราบจะมีเพียงการประมงน้ำจืดที่จับสัตว์น้ำในแม่น้ำ ลำคลอง บึง หนอง การอาชีพของชุมชนในแต่ละท้องถิ่นจึงต่างกันไป

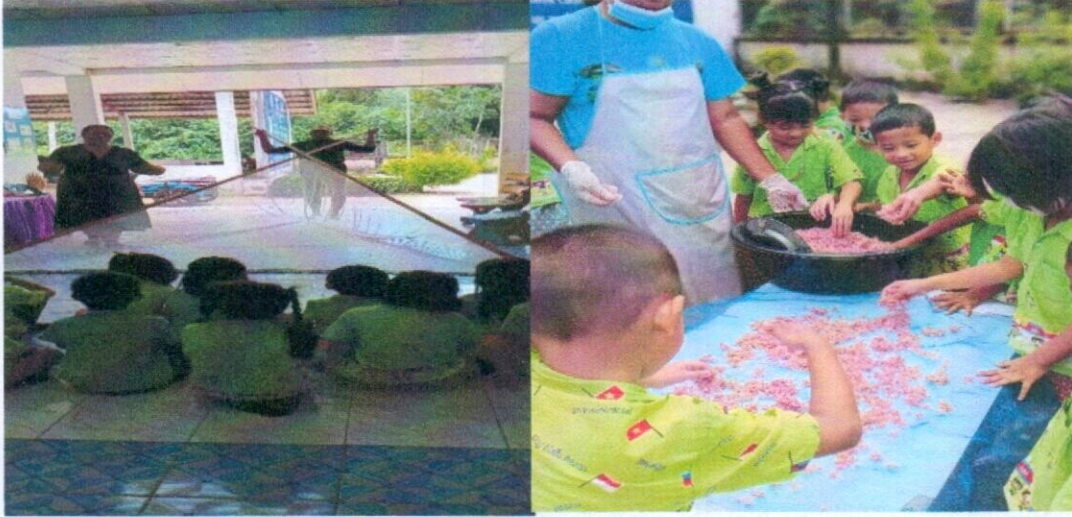
๔. สาระแหล่งเรียนรู้

ในท้องถิ่นแต่ละที่ล้วนแล้วแต่มีความรู้ อยู่ในแหล่งท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นสิ่งที่ให้ความรู้แก่ผู้คนที่ในด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต ความรู้ในการดำรงชีวิตและความรู้เพื่อการต่อยอด เช่น แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่รัฐและประชาชนจัดตั้งขึ้น ได้แก่ อุทยานการศึกษา อุทยานประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติทางทะเล อุทยานแห่งชาติในท้องถิ่นแถบภูเขา ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์ศิลปะอาชีพ ศูนย์เยาวชน ศูนย์หัตถกรรม หอสมุด ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ สถาบันของชุมชนที่มีอยู่ในวิถีชีวิตและการทำมาหากินของชุมชน

๕. สาระวัฒนธรรมท้องถิ่น

วัฒนธรรมซึ่งแต่ละพื้นที่ล้วนมี วัฒนธรรมที่ตีมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ เป็นสิ่งที่สังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการนำไปประพฤติปฏิบัติ และมีคุณค่าในการอนุรักษ์ธำรงรักษา ถ่ายทอดต่อคนรุ่นหลังได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ คำสอน นิทานพื้นบ้าน การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การปฏิบัติในวาระหรือโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งการละเล่น การประกอบอาชีพ ภาษา ดนตรี เพลงพื้นเมือง

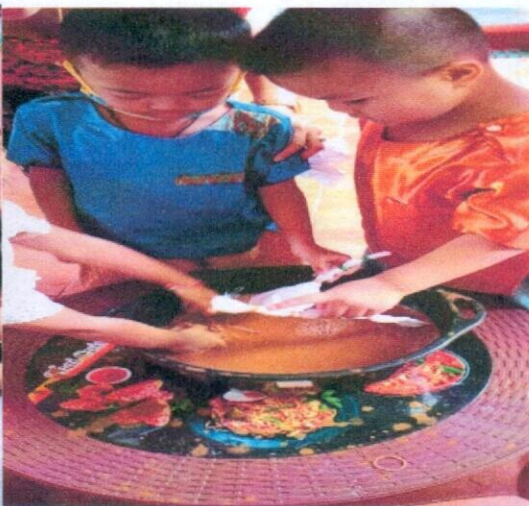
ภาพประกอบกิจกรรม
กะปิขาวท้ายเหมือง (๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๓)

ขนมกาละแม (๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓)

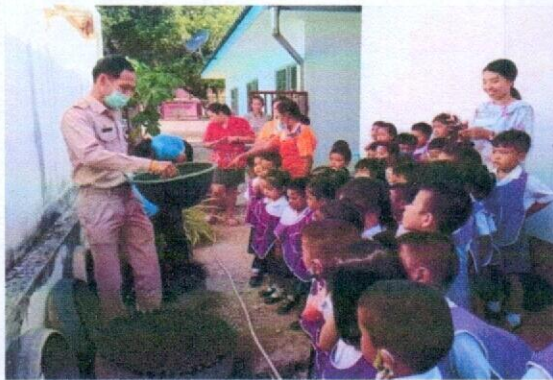
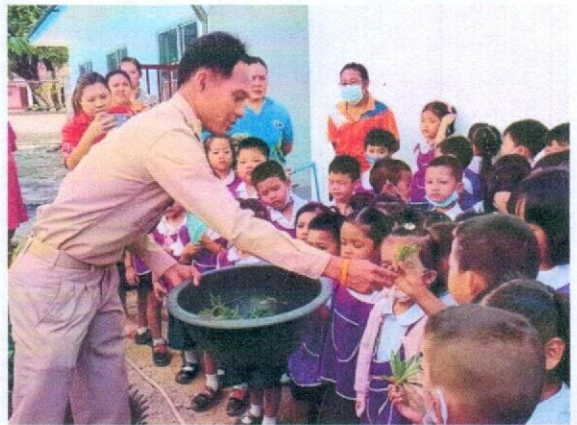
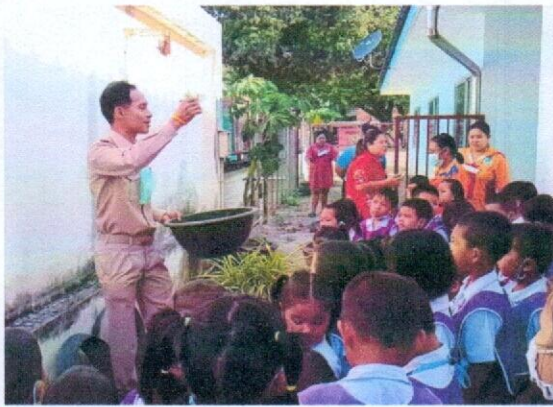
ผ้ามัดย้อม (๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๓)

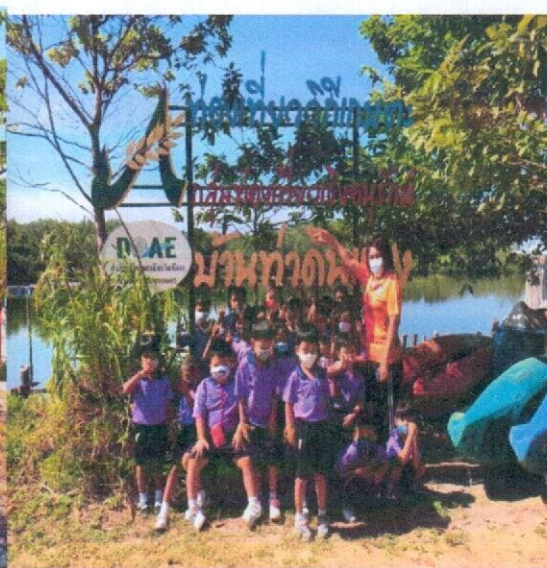
แกงไตปลา (๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔)

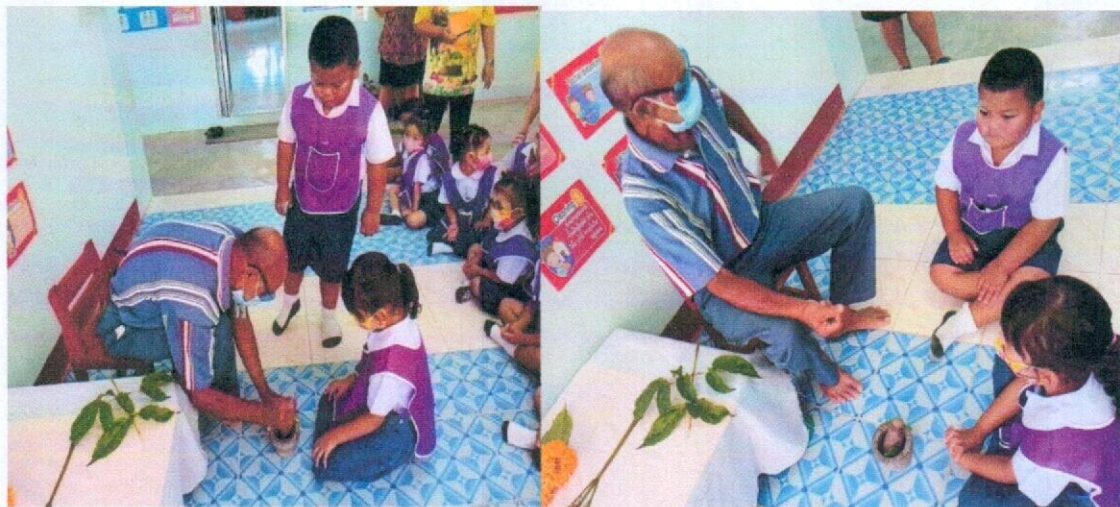
การขยายพันธุ์พืช(ผักลิ้นห่าน) (๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔)

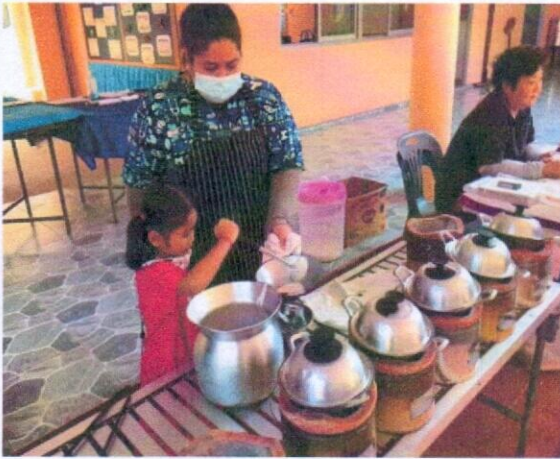
นวัตวิถี (๒๖ มกราคม ๒๕๖๔)

การรักษาโรคด้วยเวทมนต์ (๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔)

ขนมอาโป้ง (๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔)

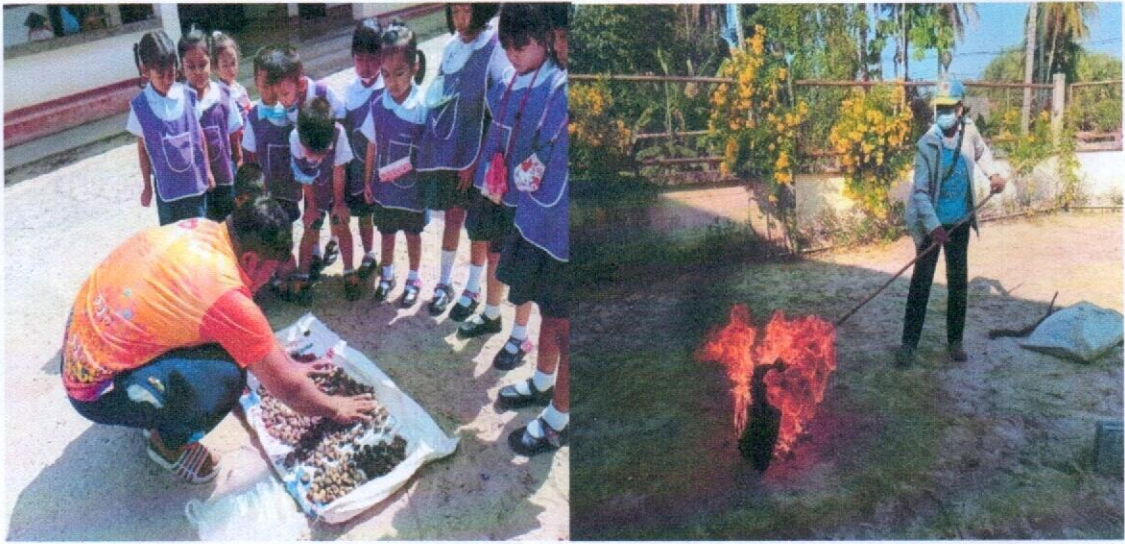
ขนมเปียกปูนดำ (๒ มีนาคม ๒๕๖๔)

เพาะลูกเหรีียง (๑๒ มีนาคม ๒๕๖๔)

คั่วกาหยี (๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔)

ขนมชั้น (๒๖ มีนาคม ๒๕๖๔)

